

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ ŠIAULIŲ TARDYMO IZOLIATORIŲ

2020-09-22 Nr. 4D-2019/1-1113

Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstaigoje 2019 m. rugpjūčio 28 d. gautas X (vadinama – Pareiškėjas) skundas (toliau vadinama ir – Skundas) dėl Šiaulių tardymo izoliatoriaus (toliau vadinama – Šiaulių TI) administracijos veikslių (neveikimo) neužtikrinant tinkamų laikymo sąlygų.

2. Skunde, be kitų aplinkybių, nurodoma:

„[...] laikotarpiu nuo 2018-11-29 iki 2019-08-26 pateikiau apie 70 skundų į LR sveikatos apsaugos ministeriją dėl šiurkščiai pažeidžiamų mano teisių [...]. Ministerija [...] perdavė nagrinėti pagal kompetenciją į Nacionalinį visuomenės sveikatos centrą (toliau tekste ir citatose – NVSC) [...] tirti šias aplinkybes. Apie 50 skundų buvo pripažinti pagrįstais, pateiktos pažymos dėl pažeidimų, bet Šiaulių TI direktorius ignoruoja [...] pažeidimus ir piktybiškai jų nešalina. Pastatas yra avarinės būklės, sienos sutrūkusios, konstrukcijos juda, langai išpuvę, tenka miegoti ant pelėsio židinio ir kvėpuoti šiomis nuodingomis medžiagomis [...] Šiaulių TI direktorius [...] visa tai ignoruoja išsakydamas replikas – kad aš visą finansavimą atiduodu Pravieniškėms [...]. Šiaulių TI direktorius [...] piktnaudžiaudamas savo pareigomis, švaisto lėšas ir nurodo visiems kreiptis į teismą [...] (šios ir kitų citatų kalba netaisyta)“.

3. Pareiškėjas Seimo kontrolieriaus prašo ištirti Skunde nurodytas aplinkybes.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Seimo kontrolierius 2019 m. rugsėjo 16 d. raštu Nr. 4D-2019/1-1113/3D-2300 kreipėsi į NVSC, prašydamas paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes.

2019 m. spalio 8 d. Seimo kontrolierius gavo NVSC 2019 m. spalio 3 raštą Nr. (1215.1.1E)2-47442, rašte ir jo prieduose pateikta toliau nurodyta informacija:

4.1. „[...] Laikotarpiu nuo 2018 m. lapkričio 29 d. iki 2019 m. rugpjūčio 26 d. NVSC iš viso registruota 40 Pareiškėjo skundų dėl netinkamų įkalinimo sąlygų Šiaulių TI: 2019-01-03 Nr. 1-884; 2019-01-25 Nr. 1-9067; 2019-02-05 Nr. 1-12918 ir Nr. 1-12929; 2019-02-22 Nr. 1-19132; 2019-03-13 Nr. 1-26042; 2019-03-26 Nr. 1-29994; 2019-03-28 Nr. 1-30727, Nr. 1-30731, Nr. 1-30734, Nr. 1-30735 ir Nr. 1-30737; 2019-04-23 Nr. 1-39874 ir Nr. 1-39858; 2019-05-10 Nr. 1-45998; 2019-05-23 Nr. 1-50139; 2019-05-29 Nr. 1-51936 ir Nr. 1-51937; 2019-06-14 Nr. 1-58612; 2019-06-25 Nr. 1-61365, Nr. 1-61382 ir Nr. 1-61388; 2019-07-03 Nr. 1-64443, Nr. 1-64469, Nr. 1-64701 ir Nr. 1-

65000; 2019-07-08 Nr. 1-66451; 2019-07-17 Nr. 1-69668 ir Nr. 1-69693; 2019-07-24 Nr. 1-71686; 2019-07-29 Nr. 1-72740; 2019-08-01 Nr. 1-74090 ir Nr. 1-74115; 2019-08-09 Nr. 1-77077 ir Nr. 1-77189; 2019-08-13 Nr. 1-78376, Nr. 1-78382 ir Nr. 1-78387; 2019-08-19 Nr. 1-79685; 2019-08-21 Nr. 1-80762.[...]"

4.2. „[...] NVSC Šiaulių departamentas, siekdamas pagal kompetenciją išnagrinėti ir atsakyti į Pareiškėjo skundus dėl galimai netinkamų įkalinimo sąlygų Šiaulių TI, operatyviają kontrolę vykdė vadovaudamasis Tiesioginės valstybinės visuomenės sveikatos saugos kontrolės reglamentu (toliau – Reglamentas). Siekiant išnagrinėti nurodytu laikotarpiu gautus Pareiškėjo skundus NVSC Šiaulių departamentas Šiaulių TI atliko 28 operatyviasias valstybines visuomenės sveikatos saugos kontroles (toliau – operatyvioji kontrolė). [...]“;

4.3. „[...] Pagal Reglamentą operatyviosios kontrolės metu tiriami tik skunde nurodyti visuomenės sveikatos saugą reglamentuojančių teisės aktų pažeidimai ir tik ta apimtimi, kuri priskirta NVSC kompetencijai. Iš 28 NVSC Šiaulių departamento atliktų operatyviųjų kontrolių 16 kontrolių metu nustatyti visuomenės sveikatos saugą reglamentuojančių teisės aktų pažeidimai:

1. Pagal 2019 m. sausio 3 d. gautą Pareiškėjo skundą 2019 m. sausio 17 d. atlikta operatyvioji kontrolė (2019 m. sausio 22 d. patikrinimo aktas), kurios metu nustatyti Lietuvos higienos normos HN 134:2015 „Laisvės atėmimo vietų ir teritorinių policijos įstaigų areštinių sveikatos saugos reikalavimai“ (toliau – Lietuvos higienos norma HN 134:2015) 37 ir 39 punktų pažeidimai (gyvenamosiose kameroje Nr. 5 (ant sienos) ir Nr. 53 (ant lubų ir sienų) yra vizualiai matomų pelėsių, gyvenamojoje kameroje Nr. 5 nėra valymo priemonių). Patikrinimo akte nurodytas pažeidimų pašalinimo terminas – 2019 m. kovo 29 d.

2. Pagal 2019 m. kovo 28 d. gautą Pareiškėjo skundą 2019 m. balandžio 4 d. atlikta operatyvioji kontrolė (2019 m. balandžio 18 d. patikrinimo aktas), kurios metu nustatytas Lietuvos higienos normos HN 134:2015 39 punkto pažeidimas (gyvenamojoje kameroje Nr. 71 ant sienų ir lubų (kampe virš unitazo) yra vizualiai matomų pelėsių). Patikrinimo akte nurodytas pažeidimų pašalinimo terminas – 2019 m. birželio 17 d.

3. Pagal 2019 m. gegužės 10 d. gautą Pareiškėjo skundą 2019 m. gegužės 15 d. atlikta operatyvioji kontrolė (2019 m. gegužės 17 d. patikrinimo aktas), kurios metu nustatyti Lietuvos higienos normos HN 134:2015 12 ir 14 punktų pažeidimai (gyvenamojoje kameroje Nr. 19 lango rėmas sutrūnijęs, aštriomis briaunomis; apšvietimo įrenginiai techniškai netvarkingi; bendra dirbtinė apšvieta 147±24 lx). Patikrinimo akte nurodytas pažeidimų pašalinimo terminas – 2019 m. rugpjūčio 10 d.

4. Pagal 2019 m. gegužės 23 d. gautą Pareiškėjo skundą 2019 m. birželio 3 d. atlikta operatyvioji kontrolė (2019 m. birželio 10 d. patikrinimo aktas), kurios metu nustatyti Lietuvos higienos normos HN 134:2015 12 ir 14 punktų pažeidimai (gyvenamojoje kameroje Nr. 61 apšvietimo įrenginiai techniškai netvarkingi; bendra dirbtinė apšvieta 163±26 lx). Patikrinimo akte nurodytas pažeidimų pašalinimo terminas – 2019 m. rugsėjo 7 d. 5. Pagal 2019 m. gegužės 29 d. gautą Pareiškėjo skundą 2019 m. birželio 3 d. atlikta operatyvioji kontrolė (2019 m. birželio 7 d. patikrinimo aktas), kurios metu nustatyti Lietuvos higienos normos HN 134:2015 12 ir 14 punktų pažeidimai (gyvenamojoje kameroje Nr. 44 nuo lubų nubyrėjęs tinko sluoksnis; tualetų zonos durų stakta įrengta nesaugiai, nestabiliai; apšvietimo įrenginiai techniškai netvarkingi; bendra dirbtinė apšvieta 146±24 lx). Patikrinimo akte nurodytas pažeidimų pašalinimo terminas – 2019 m. rugsėjo 7 d.

5. Pagal 2019 m. gegužės 29 d. gautą Pareiškėjo skundą 2019 m. birželio 3 d. atlikta operatyvioji kontrolė (2019 m. birželio 7 d. patikrinimo aktas), kurios metu nustatyti Lietuvos higienos normos HN 134:2015 12 ir 14 punktų pažeidimai (gyvenamojoje kameroje Nr. 44 nuo lubų nubyrėjęs tinko sluoksnis; tualetų zonos durų stakta įrengta nesaugiai, nestabiliai; apšvietimo įrenginiai techniškai netvarkingi; bendra dirbtinė apšvieta 146±24 lx). Patikrinimo akte nurodytas

pažeidimų pašalinimo terminas – 2019 m. rugsėjo 7 d.

6. Pagal 2019 m. birželio 14 d. gautą Pareiškėjo skundą 2019 m. birželio 18 d. atlikta operatyvioji kontrolė (2019 m. liepos 8 d. patikrinimo aktas), kurios metu nustatytas Lietuvos higienos normos HN 134:2015 12 punkto pažeidimas (gyvenamosios kameros Nr. 46 lango rėmas įrengtas nesaugiai, nestabiliai, išimta dalis lango stiklo, nesaugiai laikoma ant palangės). Patikrinimo akte nurodytas pažeidimų pašalinimo terminas – 2019 m. spalio 1 d.

7. Pagal 2019 m. birželio 25 d. gautą Pareiškėjo skundą 2019 m. liepos 4 d. atlikta operatyvioji kontrolė (2019 m. liepos 12 d. patikrinimo aktas), kurios metu nustatytas Lietuvos higienos normos HN 134:2015 12 punkto pažeidimas (gyvenamosios kameros Nr. 19 langas nėra įstiklintas (iš esančių 3 stiklų yra tik 1); veidrodis suskilęs, aštriomis briaunomis). Patikrinimo akte nurodytas pažeidimų pašalinimo terminas – 2019 m. spalio 10 d.

8. Pagal 2019 m. birželio 25 d. gautą Pareiškėjo skundą 2019 m. liepos 4 d. atlikta operatyvioji kontrolė (2019 m. liepos 12 d. patikrinimo aktas), kurios metu nustatytas Lietuvos higienos normos HN 134:2015 12 punkto pažeidimas (pasivaikščiojimo kiemelio Nr. 1 grindinio danga ištrupėjusi; pasivaikščiojimo kiemelio Nr. 3 sienos danga nutrupėjusi, iškritusios plytos). Patikrinimo akte nurodytas pažeidimų pašalinimo terminas – 2019 m. spalio 10 d.

9. Pagal 2019 m. liepos 3 d. gautą Pareiškėjo skundą 2019 m. liepos 15 d. atlikta operatyvioji kontrolė (2019 m. liepos 18 d. patikrinimo aktas), kurios metu nustatyti Lietuvos higienos normos HN 134:2015 12, 14 ir 39 punktų pažeidimai (gyvenamojoje kameroje Nr. 58 nuo sienų nubyrėjęs tinkas, langas techniškai netvarkingas (išimta dalis lango stiklo, nesaugiai laikoma ant palangės), šviestuvai be gaubtų, veidrodis suskilęs, aštriomis briaunomis, ant lango rėmo yra vizualiai matomų pelėsių; gyvenamojoje kameroje Nr. 44 bendra dirbtinė apšvieta 162 ± 26 lx). Patikrinimo akte nurodytas pažeidimų pašalinimo terminas – 2019 m. spalio 11 d.

10. Pagal 2019 m. liepos 8 d. gautą Pareiškėjo skundą 2019 m. liepos 15 d. atlikta operatyvioji kontrolė (2019 m. liepos 25 d. patikrinimo aktas), kurios metu nustatytas Lietuvos higienos normos HN 134:2015 12 punkto pažeidimas (pasivaikščiojimo kiemelių Nr. 2, Nr. 9, Nr. 14, Nr. 19 sienų danga nutrupėjusi; pasivaikščiojimo kiemelyje Nr. 19 ištrupėjusi grindinio danga). Patikrinimo akte nurodytas pažeidimų pašalinimo terminas – 2019 m. spalio 25 d.

11. Pagal 2019 m. liepos 29 d. gautą Pareiškėjo skundą 2019 m. rugpjūčio 7 d. atlikta operatyvioji kontrolė (2019 m. rugpjūčio 21 d. patikrinimo aktas), kurios metu nustatyti Lietuvos higienos normos HN 134:2015 12 ir 39 punktų pažeidimai (bendrojo naudojimo patalpų zonoje ties minkštojo inventoriaus bei švarių skalbinių išdavimo langeliu nuo sienos nubyrėjęs tinko sluoksniu, ant patalpų lubų ir sienų yra vizualiai matomų pelėsių). Patikrinimo akte nurodytas pažeidimų pašalinimo terminas – 2019 m. lapkričio 20 d.

12. Pagal 2019 m. rugpjūčio 9 d. gautą Pareiškėjo skundą 2019 m. rugpjūčio 23 d. atlikta operatyvioji kontrolė (2019 m. rugpjūčio 26 d. patikrinimo aktas), kurios metu nustatytas Lietuvos higienos normos HN 134:2015 12 punkto pažeidimas (gyvenamojoje kameroje Nr. 1 lango rėmas turi aštrias briaunas). Patikrinimo akte nurodytas pažeidimų pašalinimo terminas – 2019 m. lapkričio 20 d.

13. Pagal 2019 m. rugpjūčio 13 d. gautą Pareiškėjo skundą 2019 m. rugpjūčio 14 d. atlikta operatyvioji kontrolė (2019 m. rugpjūčio 30 d. patikrinimo aktas), kurios metu nustatytas Lietuvos higienos normos HN 134:2015 12 punkto pažeidimas (pasivaikščiojimo kiemelių Nr. 5, Nr. 6, Nr. 11, Nr. 12, Nr. 13, Nr. 15, Nr. 16 sienų danga nutrupėjusi; pasivaikščiojimo kiemeliuose Nr. 16, Nr. 17, Nr. 20 nelygi grindinio danga; pasivaikščiojimo kiemelyje Nr. 21 nesaugi grindinio danga ties įėjimu į kiemelį; pasivaikščiojimo kiemeliuose Nr. 17 ir Nr. 18 ties grotomis virš įėjimo įrengtos nesaugios metalinės konstrukcijos). Patikrinimo akte nurodytas pažeidimų pašalinimo terminas – 2019 m. lapkričio 20 d.

14. Pagal 2019 m. rugpjūčio 13 d. gautą Pareiškėjo skundą 2019 m. rugpjūčio 23 d. atlikta operatyvioji kontrolė (2019 m. rugpjūčio 30 d. patikrinimo aktas), kurios metu nustatytas Lietuvos higienos normos HN 134:2015 12 punkto pažeidimas (gyvenamosios kameros Nr. 1 lango rėmas turi

aštrias briaunas). Patikrinimo akte nurodytas pažeidimų pašalinimo terminas – 2019 m. lapkričio 20 d.

15. Pagal 2019 m. rugpjūčio 19 d. gautą Pareiškėjo skundą 2019 m. rugsėjo 5 d. atlikta operatyvioji kontrolė (2019 m. rugsėjo 5 d. patikrinimo aktas), kurios metu nustatytas Lietuvos higienos normos HN 134:2015 12 punkto pažeidimas (gyvenamosiose kamerose Nr. 23, Nr. 44 ir Nr. 58 esantys šviestuvai techniškai netvarkingi, nesaugūs (lempos be apsauginių gaubtų). Patikrinimo akte nurodytas pažeidimų pašalinimo terminas – 2019 m. gruodžio 5 d.

16. Pagal 2019 m. rugpjūčio 21 d. gautą Pareiškėjo skundą 2019 m. rugsėjo 2 d. atlikta operatyvioji kontrolė (2019 m. rugsėjo 6 d. patikrinimo aktas), kurios metu nustatyti Lietuvos higienos normos HN 47-1:2012 „Sveikatos priežiūros įstaigos. Infekcijų kontrolės reikalavimai“ (toliau – Lietuvos higienos norma HN 47-1:2012) 52, 54, 55, 56, 83 ir 114 punktų pažeidimai (įvertinus Šiaulių TI odontologinį kabinetą nustatyta, kad nėra užtikrinamas pavojingų (karpulinio švirkšto) ir ypač pavojingų medicinos prietaisų (gražtų, nervų ištraukimo instrumentų, polyrų ir kt.) valymas, dezinfekcija ir sterilizacija; pakartotinai naudojami vienkartinio naudojimo medicinos prietaisai (švirkštai); spintelės stalčiai ir juose esantis stiklinis indas nešvarūs; stalčių vidiniai paviršiai nusidėvėję, nelygūs, apsunkinamas valymas ir dezinfekcija; nėra užtikrinama tinkama odontologinio įrenginio priežiūra). Patikrinimo akte nurodyti pažeidimų pašalinimo terminai – 2019 m. spalio 4 d. (Lietuvos higienos normos HN 47-1:2012 54, 55, 56, 83, 114 punktų pažeidimams pašalinti) ir 2019 m. gruodžio 6 d. (Lietuvos higienos normos HN 47-1:2012 52 punkto pažeidimams pašalinti).[...];

4.4. „[...] NVSC Šiaulių departamentui operatyviųjų kontrolių metu nustačius visuomenės sveikatos saugą reglamentuojančių teisės aktų pažeidimus, Šiaulių TI administracija patikrinimo aktais įpareigojama pašalinti atitinkamus pažeidimus. Pagal Reglamentą pažeidimų pašalinimo terminas (-ai) nustatomas objektyviai atsižvelgiant į pažeidimo pobūdį ir į tai, koks laikotarpis reikalingas jiems pašalinti; maksimalus (nesant teisės aktais nustatytų išimtinių atvejų) pažeidimų pašalinimo terminas, kurį gali nustatyti patikrinimą atliekantis pareigūnas – 3 mėnesiai nuo patikrinimo akto surašymo dienos. Operatyviųjų kontrolių metu pateiktų nurodymų vykdymas kontroliuojamas grįžtamosios valstybinės visuomenės sveikatos saugos kontrolės metu (toliau – grįžtamoji kontrolė). Pagal Reglamentą grįžtamoji kontrolė vykdoma ne vėliau kaip per mėnesį po patikrinimo akte nurodyto pažeidimų pašalinimo termino pabaigos, išskyrus atvejus, kuomet dėl objektyvių priežasčių negalima įvertinti, ar objektas pažeidimus pašalino.

1. 2019 m. sausio 17 d. atliktos operatyviosios kontrolės metu (2019 m. sausio 22 d. patikrinimo aktas) pateiktų nurodymų įvykdymas (pažeidimų pašalinimo terminas – 2019 m. kovo 29 d.) vertintas 2019 m. balandžio 4 d. ir 2019 m. liepos 15 d. grįžtamųjų kontrolių metu (2019 m. balandžio 12 d. patikrinimo aktas , 2019 m. liepos 23 d. patikrinimo aktas).

2019 m. balandžio 4 d. grįžtamosios kontrolės metu nustatyta, kad Lietuvos higienos normos HN 134:2015 37 punkto pažeidimas pašalintas (nustatyta, kad gyvenamosioms patalpoms valyti Šiaulių TI valymo priemonių (šepečių grindims, šluosčių, šiukšlių semtuvėlių, kibirų, valiklių) turi, valymo priemonės suimtiesiems / nuteistiesiems yra išduodami aukšto prižiūrėtoji pateikus prašymą žodžiu arba raštu). Patikrinimo metu nustatyta, kad gyvenamojoje kameroje Nr. 53 atliekamas remontas (Lietuvos higienos normos HN 134:2015 39 punkto pažeidimas šalinamas); gyvenamojoje kameroje Nr. 5 vizualiai matomi pelėšiai nepašalinti (pažeidžiamas Lietuvos higienos normos HN 134:2015 39 punktas). 2019 m. balandžio 12 d. patikrinimo aktu pakartotinai teiktas nurodymas pašalinti Lietuvos higienos normos HN 134:2015 39 punkto pažeidimus iki 2019 m. liepos 12 d. 2019 m. liepos 15 d. grįžtamosios kontrolės metu nustatyta, kad Lietuvos higienos normos HN 134:2015 39 punkto pažeidimas pašalintas (įvertinus gyvenamosios kameros Nr. 5 patalpas vizualiai matomų pelėsių nenustatyta). 2. 2019 m. balandžio 4 d. atliktos operatyviosios kontrolės metu (2019 m. balandžio 18 d. patikrinimo aktas) pateiktų nurodymų įvykdymas (pažeidimų pašalinimo terminas – 2019 m. birželio 17 d.) vertintas 2019 m. liepos 4 d. grįžtamosios kontrolės metu (2019 m. liepos 12

d. patikrinimo aktas). Grįžtamosios kontrolės metu įvertinus gyvenamosios kameros Nr. 71 patalpas, vizualiai matomų pelėsių nenustatyta (Lietuvos higienos normos HN 39 punkto pažeidimas pašalintas).

2. 2019 m. balandžio 4 d. atliktos operatyviosios kontrolės metu (2019 m. balandžio 18 d. patikrinimo aktas) pateiktų nurodymų įvykdymas (pažeidimų pašalinimo terminas – 2019 m. birželio 17 d.) vertintas 2019 m. liepos 4 d. grįžtamosios kontrolės metu (2019 m. liepos 12 d. patikrinimo aktas). Grįžtamosios kontrolės metu įvertinus gyvenamosios kameros Nr. 71 patalpas, vizualiai matomų pelėsių nenustatyta (Lietuvos higienos normos HN 39 punkto pažeidimas pašalintas).

3. 2019 m. gegužės 15 d. atliktos operatyviosios kontrolės metu (2019 m. gegužės 17 d. patikrinimo aktas) pateiktų nurodymų įvykdymas (pažeidimų pašalinimo terminas – 2019 m. rugpjūčio 10 d.) vertintas 2019 m. rugsėjo 2 d. grįžtamosios kontrolės metu (2019 m. rugsėjo 4 d. patikrinimo aktas).

2019 m. rugsėjo 2 d. grįžtamosios kontrolės metu nustatyta, kad Lietuvos higienos normos HN 134:2015 14 punkto pažeidimas pašalintas (bendra dirbtinė apšvieta gyvenamojoje kameroje Nr. 19 atitiko Lietuvos higienos normos HN 134:2015 reikalavimus); Lietuvos higienos normos HN 134:2015 12 punkto pažeidimai – nepašalinti. 2019 m. rugsėjo 4 d. patikrinimo aktu pakartotinai teiktas nurodymas pašalinti Lietuvos higienos normos HN 134:2015 12 punkto pažeidimus iki 2019 m. gruodžio 4 d. Grįžtamąją kontrolę numatoma atlikti iki 2020 m. sausio 4 d.

Reglamente įtvirtinta, kad kontrolės metu nustačius visuomenės sveikatos saugą reglamentuojančių teisės aktų pažeidimų, administracinė atsakomybė taikoma vadovaujantis Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso (toliau – LR ANK) nuostatomis.

Šiaulių TI patikrinimų metu dažniausiai nustatomi pažeidimai susiję su Lietuvos higienos normos HN 134:2015 reikalavimų neatitinkančiu gyvenamųjų patalpų apšvietimu, netinkamu patalpų įrengimu. NVSC Šiaulių departamente, sprendžiant administracinės atsakomybės Šiaulių TI atsakingiems asmenims klausimą (dėl Lietuvos higienos normos HN 134:2015 pažeidimų, nustatytų nagrinėjant Pareiškėjo nuo 2018 m. lapkričio 29 d. iki 2019 m. rugpjūčio 26 d. gautus skundus), buvo vertinta Šiaulių TI teikta informacija, paaiškinimai (apie nepakankamą finansavimą, lėšų trūkumą, pastangas siekiant užtikrinti tinkamas suimtųjų (nuteistųjų) gyvenimo sąlygas, nuolatinį pažeidimų šalinimą pagal sudarytus grafikus ir turimus žmogiškuosius resursus, suimtųjų (nuteistųjų) daromą žalą ir t.t.). Taip pat, sprendžiant administracinės atsakomybės klausimą, atsižvelgta ir į tai, kad Šiaulių TI 2003 m. įtrauktas į Lietuvos Respublikos kultūros vertybių registrą bei saugomų objektų sąrašą, vadovautasi Lietuvos higienos normos HN 134:2015 nuostata , kad veikiančioms laisvės atėmimo vietoms taikomi tik tie higienos normos reikalavimai, kurie nesusiję su pastato ar patalpų rekonstrukcijos, kapitalinio remonto darbais.

Už atitinkamų Pareiškėjo skundų nagrinėjimo metu nustatytus Lietuvos higienos normos HN 134:2015 12, 14, 37, 39 punktų pažeidimus, nenustačius administracinio nusižengimo sudėties požymio – asmens kaltės, LR ANK 45 straipsnyje numatytos administracinės nuobaudos (įspėjimas arba bauda asmenims nuo šešiasdešimt iki vieno šimto keturiasdešimt eurų ir bauda juridinių asmenų vadovams ar kitiems atsakingiems asmenims nuo vieno šimto keturiasdešimt iki šešių šimtų eurų; esant pakartotinumui, bauda asmenims nuo vieno šimto keturiasdešimt iki šešių šimtų eurų ir juridinių asmenų vadovams arba kitiems atsakingiems asmenims – nuo penkių šimtų penkiasdešimt iki vieno tūkstančio dviejų šimtų eurų) nebuvo skiriamos.

Pažymėtina, kad už 2019 m. rugsėjo 2 d. atliktos operatyviosios kontrolės (2019 m. rugsėjo 6 d. patikrinimo aktas) metu nustatytus Lietuvos higienos normos HN 47-1:2012 pažeidimus atsakingų asmenų traukimas administracinėn atsakomybėn bus sprendžiamas LR ANK nustatyta tvarka ir terminais.[...].“

5. Europos žmogaus teisių konvencijos (toliau vadinama EŽTK):

3 straipsnis. „Niekas negali būti kankinamas, patirti nežmonišką ar žeminantį jo orumą elgesį, arba tokiu būdu būti baudžiamas.“

6. Ministrų Komiteto rekomendacija šalims narėms Nr. R (2006)2 „Dėl Europos kalėjimų taisyklių“ (toliau vadinama – Europos kalėjimų taisyklės)

4 punktas. „Kalinimo sąlygos, kurios pažeidžia žmogaus teises, negali būti pateisinamos finansavimo trūkumu.“;

18.1.punktas „Kaliniams skirtų patalpų, ypač miegamųjų, būklė turi užtikrinti pagarbą žmogaus orumui ir, kiek įmanoma privatumui, bei atitikti sveikatos ir higienos reikalavimus, turi būti skiriamas tinkamas dėmesys klimato sąlygoms, ypač gyvenamos patalpos plotui, kubinei oro talpai, apšvietimui, šildymui ir ventiliacijai.“.

7. Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos priežiūros įstatymo:

12 straipsnis – „Visuomenės sveikatos priežiūros viešąjį administravimą pagal savo kompetenciją vykdo Vyriausybė, Sveikatos apsaugos ministerija, kitos ministerijos, Vyriausybės įstaigos, Nacionalinis visuomenės sveikatos centras prie Sveikatos apsaugos ministerijos (toliau – Nacionalinis visuomenės sveikatos centras), Valstybinė akreditavimo sveikatos priežiūros veiklai tarnyba prie Sveikatos apsaugos ministerijos (toliau – Valstybinė akreditavimo sveikatos priežiūros veiklai tarnyba), Radiacinės saugos centras, kitos valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos“;

15 straipsnis – „Nacionalinis visuomenės sveikatos centras: 1) vykdo asmens sveikatos priežiūros, švietimo, stacionarių globos ir slaugos įstaigų, interneto kavinių ir klubų, keleivių vežimo traukiniais, laivais ir keltais vidaus maršrutais, *policijos areštinių ir laisvės atėmimo vietų*, juridinių asmenų, valstybės įmonių, savivaldybės įmonių, viešųjų įstaigų, taip pat užsienio valstybių juridinių asmenų ar kitų organizacijų filialų (toliau – įmonė), gaminančių kosmetikos gaminius, kirpyklų, kosmetikos, tatuiruočių kabinetų, grožio salonų, soliariumų, baseinų, skalbyklų, pirčių, saunų, sporto klubų teikiamų paslaugų, apgyvendinimo paslaugų, žmogaus palaikų laidojimo paslaugų (žmogaus palaikų laikymo, paruošimo šarvoti, šarvojimo) teikimo veiklos, balzamavimo ir kremavimo veiklos *valstybinę visuomenės sveikatos saugos kontrolę*; 2) pagal asmenų prašymus, pranešimus, skundus vykdo visuomenės sveikatos saugos reglamentų (higienos normų), kurių kontrolė nėra pavesta kitiems viešojo administravimo subjektams, laikymosi kontrolę (valstybinę visuomenės sveikatos saugos kontrolę) pagal sveikatos apsaugos ministro nustatytą kontroliuojamų sričių sąrašą.“

8. Šiaulių tardymo izoliatoriaus nuostatai patvirtinti Lietuvos Respublikos teisingumo ministro Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2014 m. kovo 6 d. įsakymu Nr. 1R-65 Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2019 m. sausio 2 d. įsakymu Nr. 1R-1 (redakcija) (toliau vadinama – ŠTI nuostatai):

3 punktas. „Šiaulių tardymo izoliatoriui vadovauja direktorius, kuris yra tiesiogiai pavaldus Kalėjimų departamento direktoriui ir atskaitingas Lietuvos Respublikos teisingumo ministrui.“

8 punktas. „Šiaulių tardymo izoliatorius, siekdamas jam nustatyto veiklos tikslo, atlieka šias funkcijas: [...] 8.4. užtikrina įstaigoje laikomų suimtųjų ir nuteistųjų buities sąlygas, nežeminančias žmogaus orumo ir atitinkančias Lietuvos higienos normas; [...];

17 punktas. „Šiaulių tardymo izoliatoriaus direktorius: 17.1. sprendžia įstaigos kompetencijai priskirtus klausimus ir atsako už įstaigai nustatyto veiklos tikslo pasiekimą, veiklos planavimą ir organizavimą, funkcijų atlikimą; 17.2. atstovauja įstaigai Lietuvos Respublikos ir užsienio valstybių institucijose ir tarptautinėse organizacijose; 17.3. pagal kompetenciją užtikrina, kad įstaigoje būtų vykdomi įstatymų ir kitų teisės aktų reikalavimai; [...]“.

9. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2012 m. vasario 28 d. įsakymu Nr. 1R-58

patvirtintų Kalėjų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos nuostatu:

1 punktas – „Kalėjų departamentas prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos (toliau – Kalėjų departamentas) yra įstaiga prie Teisingumo ministerijos, kurios paskirtis – metodiškai vadovauti ir kontroliuoti probacijos tarnybų ir laisvės atėmimo vietų įstaigų veiklą“;

8 punktas – „Kalėjų departamentas, siekdamas jam nustatytų veiklos tikslų, atlieka šias funkcijas: [...] 8.13. organizuoja naujų laisvės atėmimo vietų statybą ir jau veikiančių laisvės atėmimo vietų rekonstrukcijos darbus; [...] 8.26. paskirsto valstybės biudžeto asignavimus Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų [...] programoms ir, teisingumo ministrui įgaliojus, tvirtina ir tikslina Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų [...] programų sąmatas; [...] 8.28. Kalėjų departamento direktoriaus nustatyta tvarka organizuoja ir vykdo Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų centralizuotą materialinį ir techninį aprūpinimą, [...]; 8.29. prižiūri ir kontroliuoja Kalėjų departamentui pavaldžių įstaigų [...] ūkinę ir finansinę veiklą; [...] 8.31. nustatyta tvarka nagrinėja asmenų prašymus, skundus ir pranešimus, priskirtinus Kalėjų departamento kompetencijai; [...].“

Lietuvos Respublikos teismų praktika

10. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (toliau vadinama - LVAT nagrinėjant bylas dėl bausmių vykdymo ir kardomojo suėmimo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų viešojo administravimo srityje, apibendrinimas (toliau vadinama – apibendrinimas):

„[...] 10. Remdamasis Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas taip pat nuosekliai pabrėžia, kad laisvės apribojimo metu asmenys iš esmės nenustoja naudotis fundamentaliomis teisėmis ir laisvėmis, kurias užtikrina Konvencija. Šiuo aspektu administracinių teismų praktikoje ypač akcentuojamas nežmoniško arba žeminančio elgesio draudimo laikymasis. Pavyzdžiui, administracinėje byloje Nr. A261-1802/2013 teisėjų kolegija pabrėžė, kad Europos Žmogaus Teisių Teismas yra ne kartą pažymėjęs, jog tam tikrais atvejais nuteistajam reikalinga papildoma apsauga dėl jo padėties pažeidžiamumo ir dėl to, kad valstybė dėl šio asmens prisiima atsakomybę. Šiame kontekste Konvencijos 3 straipsnis (niekas negali būti kankinamas, patirti nežmonišką ar žeminantį jo orumą elgesį arba būti taip baudžiamas) nustato valstybės institucijoms pozityvią pareigą užtikrinti, kad asmens kalinimo sąlygos nepažeistų jo žmogiškojo orumo, kad šios priemonės vykdymo būdas ir metodas nesukeltų jam tokių kančių ir sunkumų, kurių intensyvumas viršytų neišvengiamai kalinimui būdingą kentėjimo laipsnį, ir kad, atsižvelgiant į praktinius su įkalinimu susijusius poreikius, būtų adekvačiai užtikrinama jo sveikata ir gerovė. Valstybė turi garantuoti, kad kalinami asmenys būtų laikomi sąlygomis, kurios užtikrina, jog jų orumas būtų gerbiamas, o bausmių vykdymo būdai ir metodai nesukeltų šiems asmenims didesnių ir intensyvesnių išgyvenimų už tuos, kurie yra neišvengiami asmeniui būnant kalinamu (žr., pvz., Europos Žmogaus Teisių Teismo 2000 m. spalio 26 d. sprendimą byloje Kudla prieš Lenkiją, pareiškimo Nr. 30210/96; 2002 m. liepos 15 d. sprendimą byloje Kalashnikov prieš Rusiją, pareiškimo Nr. 47095/99; 2003 m. vasario 4 d. sprendimą byloje Van der Ven prieš Nyderlandų Karalystę, pareiškimo Nr. 50901/99; 2009 m. spalio 22 d. sprendimo byloje Norbert Sikorski prieš Lenkiją, pareiškimo Nr. 17599/05, 131 paragrafą). Taigi, iš valstybės yra reikalaujama, neatsižvelgiant į jos logistinius bei finansinius sunkumus, organizuoti kalinimo įstaigų sistemą tokiu būdu, kad būtų gerbiamas žmogaus orumas (žr., pvz., Europos Žmogaus Teisių Teismo 2008 m. kovo 27 d. sprendimo byloje Sukhovoy prieš Rusiją, pareiškimo Nr. 63955/00, 31 paragrafą; 2007 m. gegužės 10 d. sprendimo byloje Benediktov prieš Rusiją, pareiškimo Nr. 106/02, 37 paragrafą) (žr. 2013 m. lapkričio 18 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A261-1802/2013 ir joje nurodytą Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką).[...]“

Tyrimo išvados

11. Pareiškėjas Skunde nurodo, jog Šiaulių TI neužtikrina tinkamų laikymo sąlygų, po NVSC atliktų patikrinimų nešalina nustatytų trūkumų.

12. Pagal nustatytą teisinį reguliavimą Šiaulių tardymo izoliatorius, siekdamas jam nustatyto veiklos tikslo, privalo užtikrinti įstaigoje laikomų suimtųjų ir nuteistųjų buities sąlygas, nežeminančias žmogaus orumo ir atitinkančias Lietuvos higienos normas (šios pažymos 8 punktas).

13. Vykdyti laisvės atėmimo vietų valstybinę visuomenės sveikatos saugos kontrolę teisės aktai įpareigoja NVSC (šios pažymos 7 punktas). Todėl Skundo tyrimo metu Seimo kontrolierius kreipėsi į NVSC prašydamas nurodyti, kiek kartų Pareiškėjas kreipėsi su skundais dėl Šiaulių TI galimai netinkamų laikymo sąlygų, kiek buvo atlikta patikrinimų ir kiek buvo nustatyta pažeidimų bei kiek iš jų buvo ištaisyta (šios pažymos 4 punktas).

Skundo tyrimo metu nustatyta, kad laikotarpiu nuo 2018 m. lapkričio 29 d. iki 2019 m. rugpjūčio 26 d. NVSC iš viso registruota 40 Pareiškėjo skundų dėl netinkamų įkalinimo sąlygų Šiaulių TI (šios pažymos 4.1. punktas).

Kaip Seimo kontrolierių informavo NVSC, siekdamas išnagrinėti nurodytu laikotarpiu gautus Pareiškėjo skundus, NVSC Šiaulių departamentas Šiaulių TI atliko 28 operatyvias valstybines visuomenės sveikatos saugos kontroles (šios pažymos 4.2. punktas). Iš 28 NVSC Šiaulių departamento atliktų operatyviųjų kontrolių 16 kontrolių metu buvo nustatyti visuomenės sveikatos saugą reglamentuojančių teisės aktų pažeidimai (šios pažymos 4.3. punktas).

Kaip Seimo kontrolierių informavo NVSC, Šiaulių TI patikrinimų metu dažniausiai nustatomi pažeidimai susiję su Lietuvos higienos normos HN 134:2015 reikalavimų neatitinkančiu gyvenamųjų patalpų apšvietimu, netinkamu patalpų įrengimu.

Už atitinkamų Pareiškėjo skundų nagrinėjimo metu nustatytus Lietuvos higienos normos HN 134:2015 12, 14, 37, 39 punktų pažeidimus, nenustačius administracinio nusižengimo sudėties požymio – asmens kaltės, LR ANK 45 straipsnyje numatytos administracinės nuobaudos, nebuvo skirtos.

14. ŠTI nuostatuose nustatyta, kad Šiaulių TI vadovauja direktorius, kuris pagal kompetenciją privalo užtikrinti, kad įstaigoje būtų vykdomi įstatymų ir kitų teisės aktų reikalavimai.

Atsižvelgiant į Seimo kontrolieriui pateiktus duomenis konstatuotina, jog Šiaulių TI yra fiksuojamas didelis skaičius visuomenės sveikatos saugą reglamentuojančių teisės aktų pažeidimų: Pareiškėjo teiktų skundų pagrindu atlikus 28 patikrinimus, net 16 atvejų pasitvirtino. Tai rodo, jog Šiaulių TI nėra tinkamai užtikrinamos suimtųjų / nuteistųjų asmenų teisės būti laikomiems tinkamose ir orumo nežeminančiose sąlygose. Pažymėtina, jog Seimo kontrolieriui kelia susirūpinimą Šiaulių TI aptinkamų pažeidimų kiekis.

15. Konvencijos 3 straipsnis (niekas negali būti kankinamas, patirti nežmonišką ar žeminantį jo orumą elgesį arba būti taip baudžiamas) nustato valstybės institucijoms pozityvią pareigą užtikrinti, kad asmens kalinimo sąlygos nepažeistų jo žmogiškojo orumo, kad šios priemonės vykdymo būdas ir metodas nesukeltų jam tokių kančių ir sunkumų, kurių intensyvumas viršytų neišvengiamai kalinimui būdingą kentėjimo laipsnį, ir kad, atsižvelgiant į praktinius su įkalinimu susijusius poreikius, būtų adekvačiai užtikrinama jo sveikata ir gerovė. Valstybė turi garantuoti, kad kalinami asmenys būtų laikomi sąlygomis, kurios užtikrina, jog jų orumas būtų gerbiamas, o bausmių vykdymo būdai ir metodai nesukeltų šiems asmenims didesnių ir intensyvesnių išgyvenimų už tuos, kurie yra neišvengiami asmeniui būnant kalinamu.

Europos kalėjimų taisyklių 4 punkte nustatyta, kad kalinimo sąlygos, kurios pažeidžia žmogaus teises, negali būti pateisinamos finansavimo trūkumu. Todėl NVSC patikrinimų išvadose nurodytos priežastys sprendžiant klausimą dėl administracinės atsakomybės Šiaulių TI atsakingiems asmenims (dėl Lietuvos higienos normos HN 134:2015 pažeidimų, nustatytų nagrinėjant Pareiškėjo

nuo 2018 m. lapkričio 29 d. iki 2019 m. rugpjūčio 26 d. gautus skundus), ir vertinti Šiaulių TI paaiškinimai apie nepakankamą finansavimą, lėšų trūkumą ir kt., Seimo kontrolieriaus nuomone nėra teisingi ir pagrįsti, nes tokie pažeidimai, gali būti vertinami kaip nežmoniškas ir žeminantis asmenų orumą elgesys pagal Konvencijos 3 straipsnį (šios pažymos 4.4. punktą).

LVAT nuosekliai pabrėžia, kad laisvės apribojimo metu asmenys iš esmės nenustoja naudotis fundamentaliomis teisėmis ir laisvėmis, kurias užtikrina Konvencija. Šiuo aspektu administracinių teismų praktikoje ypač akcentuojamas nežmoniško arba žeminančio elgesio draudimo laikymasis. O iš valstybės yra reikalaujama, neatsižvelgiant į jos logistinius bei finansinius sunkumus, organizuoti kalinimo įstaigų sistemą tokiu būdu, kad būtų gerbiamas žmogaus orumas.

16. Kalėjimų departamentas, siekdamas jam nustatytą veiklos tikslų, atlieka šias funkcijas: organizuoja naujų laisvės atėmimo vietų statybą ir jau veikiančių laisvės atėmimo vietų rekonstrukcijos darbus, paskirsto valstybės biudžeto asignavimus jam pavaldžiose įstaigose, prižiūri ir kontroliuoja Kalėjimų departamentui pavaldžių įstaigų ūkinę ir finansinę veiklą.

Seimo kontrolieriaus vertinimu, atsižvelgdamas į didelį Šiaulių tardymo izoliatoriuje nustatomų pažeidimų kiekį, KD, kaip kontroliuojanti institucija, turi imtis aktyvių veiksmų, kad Šiaulių TI būtų sudarytos sąlygos, kurios nepažeistų žmogaus teisių ir žmogaus orumas būtų gerbiamas, o bausmių vykdymo būdai ir metodai nesukeltų šiems asmenims didesnių ir intensyvesnių išgyvenimų už tuos, kurie yra neišvengiami asmeniui būnant kalinamu.

Atsižvelgiant į tai, kas nurodyta, bei į teisinį reglamentavimą, Kalėjimų departamento direktoriui rekomenduojama imtis priemonių užtikrinti Šiaulių TI esančių asmenų tinkamas laikymo sąlygas, taip pat užtikrinti, kad NVSC nustatyti pažeidimai būtų operatyviai šalinami.

17. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Šiaulių TI nėra tinkamai užtikrinamos suimtųjų/ nuteistųjų, tarp jų ir Pareiškėjo, tinkamos laikymo sąlygos, Skundas pripažintinas pagrįstu.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAS

18. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, nusprendžiama X Skundą dėl Šiaulių TI pareigūnų veiksmų (neveikimo), neužtikrinant tinkamų laikymo sąlygų, pripažinti pagrįstu.

SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJA

19. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 17 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius *Kalėjimų departamento direktoriui rekomenduoja* pateikti Seimo kontrolieriui informaciją, koku būdu ir terminais planuojama gerinti suimtųjų / nuteistųjų laikymo sąlygas Šiaulių TI.

20. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 17 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius *Šiaulių TI direktoriui rekomenduoja* imtis priemonių užtikrinti Šiaulių TI esančių asmenų tinkamas laikymo sąlygas, taip pat užtikrinti, kad NVSC nustatyti pažeidimai būtų operatyviai šalinami.

21. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad informacija apie siūlymų (rekomendacijų) išnagrinėjimą Seimo kontrolieriui turi būti pateikiama nedelsiant priėmus sprendimus dėl priemonių, kurių bus imamasi, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją), bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.

Seimo kontrolierius

Augustinas Normantas